

УПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОДИН З НАПРЯМІВ ГАРМОНІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ СИСТЕМ

Стаття присвячена аналізу основних напрямків гармонізації національних та європейських стандартів в освіті в межах Болонського процесу. Розкрито гострі проблеми трансформації структури та циклів вищої освіти, імплементації Європейської кредитно-трансферної системи, запровадження додатка до диплома європейського зразка, нострифікації та визнання закордонних освітніх кваліфікацій.

Ключові слова: освітній простір України, Болонський процес, якість освіти, інтеграція, європейський освітній простір, нострифікація, Європейська кредитно-трансферна система.

Постановка проблеми. Динамізм розвитку Європейського Союзу на початку 2000-х років обумовив швидке просування освітніх реформ, які продемонстрували свою привабливість та перспективність для країн Центральної та Східної Європи. Упродовж 2002–2005 років прогресивна частина академічної спільноти України переконалась в необхідності якнайшвидшого входження в Болонський процес. Приєднанню України до нього (2005 рік) передувало проведення широких освітніх експериментів, які мали напрацювати моделі гармонізації національного та європейського освітніх просторів.

Стратегія розвитку вищої освіти України в умовах Болонського процесу передбачає створення інфраструктури, яка дозволить вищим навчальним закладам (університети, коледжі тощо) максимально реалізувати свій індивідуальний потенціал, що відповідав би високим вимогам Європейської системи знань, та адаптувати систему вищої освіти України до принципів, норм, стандартів і основних положень європейського простору вищої освіти, прийнятних і ефективних для нашої держави і суспільства.

Запровадження основних положень Болонського процесу передбачає врахування національних підходів до організації навчання, змісту освіти, традицій у підготовці майбутніх фахівців з вищою освітою. У багатьох керівних європейських документах щодо розвитку вищої освіти зазначається, що університети в значній мірі повинні зберегти свої власні традиції, надбання, досвід. Тому мова не йде про пряме запровадження закордонного досвіду в навчальний процес українських університетів, а про гармонізацію національної та Європейської систем освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливими для нашої статті є наукові доробки з питання освіти України в контексті Болонського процесу відомих українських фахівців: В. Андрущенко, Я. Болубаша, М. Згуровського, В. Журавського, М. Дмитриченка, В. Кременя, В. Лугового, С. Ніколаєнка, М. Степка, у наукових працях яких характеризуються основні етапи формування та впровадження принципів Болонського процесу, завдання та шляхи адаптації вищої освіти України в європейський освітній і науковий простір.

Особливе значення для осмислення означеної нами проблеми мають наукові праці з філософії осві-

ти (В. Андрущенко, В. Лутай, І. Зязюн), а також ті, що стосуються питання гармонізації національних та міжнародних стандартів вищої освіти в контексті Болонського процесу (“Організоване суспільство. Проблеми організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: досвід соціально-філософського аналізу”, “Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні”, “Стратегія розвитку освіти України: початок XXI століття”, “Освіта і наука України: шляхи модернізації”, “Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні”, “Інтеграція вищої освіти України в європейську систему” та ін.)

Отже, бажання запропонувати ґрунтовний аналіз основних інструментів гармонізації національної та європейської освітніх систем змушує автора ще раз звернутися до теми євроінтеграції освіти.

Метою статті є аналіз нових освітніх технологій відповідно до європейських норм та окреслення основних інструментів гармонізації національної та європейської освіти в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі, який увійшов у третє тисячоліття, розвиток України визначається в загальному контексті Європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності західної культури: парламентаризм, права людини, права національних меншин, лібералізацію, свободу пересування, свободу отримання освіти будь-якого рівня та інше, що є невід’ємним атрибутом громадянського демократичного суспільства [4].

Для України, у культурно-цивілізаційному аспекті, європейська інтеграція – це входження до єдиної сім’ї європейських народів, повернення до європейських політичних і культурних традицій. Як свідомий суспільний вибір перспектива європейської інтеграції – це вагомий стимул для успіху економічної і політичної трансформації, що може стати основою національної консолідації. Європейська інтеграція, таким чином, стає ключовою ланкою відкриття України світу, переходу від закритого тоталітарного до відкритого демократичного суспільства. З метою реалізації стратегічного курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу, забезпечення всебічного входження України в європейський політичний, економічний і правовий простір та створення передумов для набуття

Україною членства у Європейському Союзі Указами Президента України затверджена Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу. Основними напрямками культурно-освітньої і науково-технічної інтеграції визначено впровадження європейських норм і стандартів в освіті, науці і техніці, поширення власних культурних і науково-технічних здобутків у ЄС [11].

Як і будь-який інтеграційний процес, Болонський процес, безсумнівно, має стосунок до гармонізації. В якості основного завдання ставиться розширення відповідності й сумісності основних факторів, які характеризують вищу освіту, включаючи ступені, кредити, забезпечення якості та інше. Використання такого підходу повинне підвищити мобільність, зробити можливим вільне пересування студентів і викладачів вищої школи, а також працівників академічної сфери в інших напрямках, окрім вищої освіти.

Одночасно у всіх документах Болонського процесу постійно повторюється, що ця гармонізація повинна поєднуватися зі збереженням різноманіття та повагою до культурних традицій. У Сорбонській декларації 1998р. європейський простір вищої освіти визначається як простір, «де національні ідентичності та спільні інтереси можуть взаємодіяти і підсилити один одного» [5]. Таким чином, Болонський процес закликає до гармонізації освітніх систем для розширення відповідності та сумісності.

Болонський процес не має на меті виключно гармонізувати національні освітні системи, а швидше забезпечити інструмент для їх поєднання. Суть полягає в тому, щоб дозволити різноманітності національних систем і університетів бути підтриманими, поки Європейський простір вищої освіти покращить прозорість між системами вищої освіти, а також забезпечить інструменти для полегшення визнання ступенів і академічних кваліфікацій, мобільності та міжуніверситетських обмінів [10].

До інструментів гармонізації національної та європейської освітніх систем варто віднести такі:

- чітка система наукових ступенів та нострифікація;

Визнання закордонних кваліфікацій є однією з умов забезпечення академічної мобільності, оцінювання набутих кваліфікацій, відкритості та прозорості міжнародного ринку праці, де є взаємне визнання документів про освіту і вчені звання (нострифікація). Україна є членом міжнародних угод з цього приводу, а саме Гаазької конвенції про спрощену процедуру визнання іноземних документів про освіту, а також Лісабонської конвенції про визнання кваліфікацій вищої освіти в Європейському регіоні. З рядом держав, у першу чергу колишнього СРСР та постсоціалістичними країнами, Україна уклала двосторонні угоди про взаємне визнання та еквівалентність документів про освіту і вчені звання. Для власників дипломів про вищу освіту цих країн процедура визнання кваліфікації максимально спрощена. Однак для більшості

іноземців, бажаючих продовжити навчання в Україні, процедура нострифікації має бути виконана в повному обсязі. Слід відзначити, що за останні роки тричі було змінено державну агенцію, яка має виконувати цю процедуру. Зі зміною агенцій частково змінювались терміни, вартість та сама процедура нострифікації.

Традиційною проблемою національної системи освіти залишається визнання наукових ступенів, які здобути за кордоном. За існуючими правилами отримання наукового ступеня за кордоном не означає його автоматичного визнання в українському освітньому просторі, а потребує, фактично, проведення повторного захисту дисертаційної роботи за дещо спрощеною процедурою. Численні спроби запропонувати механізми спрощеного визнання наукових кваліфікацій, у тому числі отриманих як результат навчання в межах третього циклу вищої освіти, не зустріли підтримки в державних органах управління освітою та атестації наукових кадрів.

Найбільші розбіжності існують між університетами, оскільки немає домовленості в поглядах між країнами. Ще також існує багато прикладів заплутаних назв/номенклатур (наприклад, науковий ступінь "магістр" для студента останнього курсу, що базується на бакалаврській освіті). Інтеграція навчання протягом життя як постійна складова вищої освіти та межі кваліфікації - пріоритети лише у незначній кількості країн. Процес конвергенції до двох'ярусної структури продовжується на базі вже прийнятих реформ, консолідації структур "бакалавр/магістр", упровадження протягом останнього десятиріччя, а також завдяки введенню реформ у деяких нових країнах. В усіх дисциплінах є випадки двох'ярусної структури, включаючи природничі предмети. Є також багато країн, де структура "бакалавр/магістр" не стосується певної професійної програми, що залишається організованою в довгострокові, одноярусні курси. У деяких країнах більше уваги приділяють здобуттю ступеня "бакалавр" протягом 3 років, але існують країни, де тривалість навчання становить 3-4 роки. Прогресує обмежений рух до професійного бакалавра. Кілька всебічних проектів об'єднують упровадження наукового ступеня "бакалавр/магістр", кредити й акредитацію ("золотий трикутник реформ") здебільшого в країнах, що залучилися до процесу реформ. Не існує подібних заходів щодо процесу конвергенції на аспірантському рівні, а отже, є потреба в дебатах/розвитку щодо різних видів наукових ступенів магістра [12].

- Запровадження додатку до диплома;

Необхідність спільного розуміння отриманої кваліфікації та компетенцій у масштабах Європи потребує інформаційного інструмента, який буде однаково зрозумілим у різних країнах. Таку роль повинно відіграти запровадження Додатку до диплома, що значно спрощує процедуру визнання кваліфікацій в європейському регіоні.

Український Додаток до диплома про вищу освіту є документом про освіту, що видається власнику диплома з метою надання додаткової розширеної інформації про національну систему освіти; місце вищого навчального закладу в ній; рівень, зміст і обсяг освіти; особливості навчання та академічні досягнення, кваліфікацію і професійні права тощо.

У відповідності з рішенням Берлінської конференції (2003 року) спільні європейські Додатки до диплома повинні видавати усі країни, які підтримали Болонську декларацію. У 2006 році міністр освіти і науки України задекларував, що додаток європейського зразка отримають випускники 2008 — 2009 навчального року: поширеною європейською мовою, безоплатно, автоматично. Проте відповідний наказ про впровадження додатку до диплома про вищу освіту європейського зразка було видано лише у квітні 2010 року. У ньому визначено порядок замовлення, видачі та обліку даного документа, який також планується виготовляти та видавати централізовано всім акредитованим Міністерством вищим навчальним закладам однією державною структурою за єдиною формою.

Серйозною проблемою залишається відсутність спільного розуміння та застосування в українській системі вищої освіти ряду базових понять освітнього тезаурусу в умовах навчання за компетентнісним підходом: компетенції, результати навчання, застосування знань та умінь, формування суджень.

- Кредитне нагромадження та трансферні системи;

Одним із напрямків гармонізації освітніх систем у рамках Болонського процесу є перехід на Європейську кредитно-трансферну систему (ЄКТС), яка є новою технологією навчання. Такий перехід іноді помилково сприймається як просто перерахунок навантаження академічних годин в «кредити». Насправді це означає зміну технології освіти та організації навчального процесу, більш глибоку і складну, ніж перехід на систему бакалавр-магістр. Реалізацію передбаченої Болонською декларацією системи академічних кредитів, аналогічної ECTS (Європейській кредитно-трансферній системі), розглядають як засіб підвищення мобільності студентів під час переходу з однієї навчальної програми на іншу, включно з програмами післядипломної освіти. ECTS стане багатоцільовим інструментом визнання та мобільності, засобом реформування навчальних програм, а також сприятиме передачі кредитів вищим навчальним закладам інших країн. Важливий момент запровадження акумулюючої кредитної системи — можливість урахувати всі досягнення студента, а не тільки навчальне навантаження, наприклад, участь у наукових дослідженнях, конференціях, предметних олімпіадах тощо [7, с. 73].

Визначення змістових модулів навчання з кожної дисципліни, узгодження кредитних систем оцінювання досягнень студента має стати основою для вирішення ще однієї, задекларованої в Болоньї мети — створення умов для вільного переміщення студентів,

викладачів, менеджерів освіти та дослідників теренами Європи.

- Гарантія якості;

Україна у сфері забезпечення якості вищої освіти поки що відстає від загальноєвропейського рівня. За даними інвентаризації виконання вимог групою країн-учасниць Болонського процесу на 2007 р. Україна отримала за індикаторами забезпечення якості освіти оцінку 3,5 за п'ятибальною шкалою при загальній оцінці країн-учасниць за цим показником — 4,1 [3].

Згідно з принципами автономії навчальних закладів, первинна відповідальність за якість вищої освіти лежить на кожному окремому навчальному закладі, і таким чином забезпечується можливість перевірки якості системи навчання в національних рамках.

Національні системи гарантії якості повинні включати:

— визначення відповідальності органів та навчальних закладів;

— оцінку програм закладів, яка включає внутрішній контроль, зовнішню перевірку, участь студентів та публікацію результатів;

— систему акредитації, сертифікації або подібні процедури;

— міжнародну участь, співробітництво та створення спілок, що опікуються перевіркою якості.

На європейському рівні міністри домовилися про розробку узгоджених стандартів, процедур та рекомендацій із питань гарантії якості, а також щодо впровадження системи рівноправного розгляду та акредитації агенцій чи органів, які цим займаються.

Перелічене можна розглядати як певну програму наших дій з удосконалення наявних в Україні систем внутрішнього (ректорський контроль) та зовнішнього (Державна інспекція, експертні ради ДАК) контролю [13; 14].

Подальша гармонізація системи освіти в Україні, її вдосконалення і підвищення якості освітніх послуг є найважливішою соціокультурною проблемою. Це значною мірою обумовлюється процесами глобалізації та потребами у формуванні сприятливих умов для індивідуального розвитку людини, її соціалізації і саморегуляції в Європейському просторі. Указані процеси стали вагомою і переконливою мотивацією здійснюваної в роки незалежності України модернізації галузі освіти [9].

Будь-яка держава, і Україна в тому числі, що дбає про свій рейтинг цивілізованості у світі та про своє майбутнє, повинна розробляти стратегію і тактику управління якістю освіти, що є основою європейських домовленостей у рамках Болонського процесу. Відповідно до її принципів, відповідальність за якість освіти лежить насамперед на кожному окремому навчальному закладі, й у такий спосіб забезпечується можливість перевірки якості системи навчання на національному і міжнародному рівнях.

Таким чином, підвищення ролі освіти і науки неможливе без якості самої освіти. Якісна освіта розг-

лядається сьогодні як один з індикаторів високої якості життя, інструмент соціальної та культурної злагоди, економічного зростання та декларується як на міжнародному, так і вітчизняному рівнях.

Якість знань визначається їх фундаментальністю, глибиною і запитом у роботі після закінчення навчання. У відкритій освіті організацією моніторингу за кар'єрою випускників можуть займатися керівники регіональних центрів, для чого доцільно створювати бази даних про випускників. Оскільки більшість показників якості освіти не може мати кількісної характеристики, отримання зведених показників якості по блоках показників і узагальнюючих оцінок можливо за допомогою кваліметрії [1].

Отже, вітчизняна освіта на сьогоднішній день має значні напрацювання, що підтверджують бажання та мають конкретні кроки входження до європейського освітнього простору. З іншого боку, вітчизняні ВНЗ потребують удосконалення якості освіти та її оцінювання, що потребує значних наукових та академічних контактів між ВНЗ України та Європи.

Отже, Болонський процес – це процес структурного реформування національних систем вищої освіти країн Європи, зміни освітніх програм і потрібних інституційних перетворень у вищих навчальних закладах Європи. Його метою є створення європейського наукового та освітнього простору задля підвищення спроможності випускників вищих навчальних закладів до працевлаштування, поліпшення мобільності громадян на європейському ринку праці, підняття конкурентоспроможності європейської вищої школи. Для досягнення цієї мети було запропоновано [4]:

- прийняти зручні та зрозумілі градації дипломів, ступенів і кваліфікацій;
- увести у своїй основі двоступеневу структуру вищої освіти;
- використати єдину систему кредитних одиниць (систему ECTS – і додатків до дипломів);
- напрацювати, підтримувати і розвивати європейські стандарти якості із застосуванням порівняльних критеріїв, механізмів і методів їх оцінки;
- усунути існуючі перепони для розширення мобільності студентів, викладачів, дослідників і управлінців вищої школи.

Висновки. Стратегія розвитку вищої освіти України в умовах Болонського процесу передбачає створення інфраструктури, яка дозволить вищим навчальним закладам (університети, коледжі тощо) максимально реалізувати свій індивідуальний потенціал у плані задоволення високих вимог Європейської системи знань та адаптувати систему вищої освіти України до принципів, норм, стандартів і основних положень європейського простору вищої освіти, прийнятих і ефективних для нашої держави і суспільства.

У розвитку національної системи освіти і демократизації освітньої діяльності за роки незалежності зроблені істотні кроки. До них слід віднести, окрім розробки нової законодавчої бази галузі введення

безперервної східчастої освіти, створення вітчизняних підручників, педагогічної літератури, оновлення змісту освіти, перш за все в соціально-гуманітарній сфері, варіативність мережі навчальних закладів і освітньо-професійних програм.

Немало зроблено також для затвердження гуманістичних цінностей освіти, її спрямованості на розвиток особи. Істотним чином оптимізована мережа навчальних закладів, з'явилися нові їх типи різних форм власності, здійснюється підготовка фахівців по багатьох нових спеціальностях, які відповідають змінам на ринку праці. Освіта в Україні має складну структуру європейського типу і включає дошкільну, загальну середню, позашкільну, професійно-технічну, вищу, післядипломну освіту, аспірантуру, докторантуру, самоосвіту. Установлені освітні рівні: початкова загальна освіта, базова загальна середня освіта, повна загальна середня освіта, професійно-технічна освіта, базова вища і повна вища освіта.

Здійснені кроки по входженню української вищої школи в європейський освітній простір. Приведені у відповідність з міжнародними вимогами освітньо-кваліфікаційні рівні, східчасті вищої освіти і контроль за її якістю, завершується робота над відповідними стандартами освіти і професійної підготовки, що наближає вітчизняну освіту до освітніх систем найрозвинутіших країн Європи і світу. Цьому сприяють і масштабні міжнародні зв'язки Міністерства освіти і науки України, навчальних закладів з освітніми установами більш ніж п'ятдесяти країн світу [6].

Аналіз наукових праць В. Андрущенка, Я. Боллобаша, М. Згуровського, В. Журавського, М. Дмитриченка, В. Кременя, В. Лугового, С. Ніколаєнка, М. Степка та інших учених, в яких характеризуються основні етапи формування та впровадження принципів Болонського процесу, завдання та шляхи адаптації вищої освіти України в європейський освітній і науковий простір, доводить безперечно вірність рішення.

Державна політика в цій галузі спрямована на досягнення українською освітою сучасного світового рівня, відродження й подальший розвиток національних науково-освітніх традицій, оновлення змісту, форм і методів навчання, примноження інтелектуального потенціалу суспільства.

Проаналізувавши гострі проблеми трансформації структури та циклів вищої освіти, імплементації Європейської кредитно-трансферної системи, запровадження додатка до диплома європейського зразка, нострифікації та визнання закордонних освітніх кваліфікацій, можна констатувати певні досягнення на кожному з цих напрямів, але бажаний результат залишається недосягнутим унаслідок браку послідовності, логічності, цілеспрямованості та узгодженості зусиль.

Тому для того, щоб вступити до Болонської співдружності і, головне, стати її повноправним членом, Україні треба буде піти на суттєві перетворення в системі вищої освіти і науки. На шляху цих реформ

виникне ще багато складних проблем. Але особливість найближчого періоду в тому, що уникнути зазначених перетворень уже неможливо, бо, не проводячи реформ або зволікаючи з ними, наша країна підсилуватиме ізоляційні явища як з боку Європи, так і з боку Росії, дедалі більше поглиблюючи власну суспільну й економічну кризу [8].

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. П. Організоване суспільство. Проблеми організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: досвід соціально-філософського аналізу. / В. П. Андрущенко – К. : ТОВ «Атлант ЮЕмСі», 2005. – 498 с.
2. Андрущенко В. П. Філософія як теорія і методологія розвитку освіти // Філософія освіти XXI століття: проблеми і перспективи : зб. наук. праць / В. П. Андрущенко – К. : Знання, 2000. – Вип. 3. – С. 17-23.
3. Бабкіна О. Проблеми підвищення якості вищої освіти в Україні у контексті болонських реформ / О. Бабкіна // Освіта і управління. – К., 2006. – С. 91-94.
4. Байденко В. І. Болонський процес: структурна реформа вищої освіти Європи. / В. І. Байденко – М. : Дослід. центр проблем якості підготовки спеціалістів, Рос. новий ун-т, 2002. – 128 с.
5. Беляков О. О. Впровадження ідей Болонського процесу: чого бракує Україні? / О. О. Беляков // Вчені записки університету «Крок». – 2008. – Вип. 18. – Т. 1. – 344 с.
6. Болонський процес – структурна реформа вищої освіти на європейському просторі [Електронний ресурс] / М.З. Згуровський. – Режим доступу: <http://www.ntukpi.edu>
7. Болонський процес: цикли, ступені, кредити / Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, Є. І. СОКОЛ, Б. В. КЛИМЕНКО. – Харків : Вид-во НТІ «Харківський політехнічний ін-

REFERENCES

1. Andruschenko, V.P. (2005). Orhanizovane suspilstvo. Problemy orhanizatsii ta suspilnoi samoorganizatsii v period radykalnykh transformatsii v Ukraini na rubezhi stolit: dosvid sotsialno-filosofskoho analizu [Organized Society. Problems of Organization and Social Self-Organization in a Period of Radical Transformation in Ukraine at the Turn of the Century: The Experience of the Social and Philosophical Analysis]. Kyiv: TOV Atlant UMC [in Ukrainian].
2. Andruschenko, V.P. (2000). Filosofiiia yak teoriia i metodolohiia rozvytku osvity [Philosophy as the Theory and Methodology of Education]. *Filosofiiia osvity XXI stolittia: problemy i perspektyvy – Philosophy of Education in XXI Century: Challenges and Prospects*, 3, 17-23. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
3. Babkina, O. (2006). Problemy pidvyshchennia yakosti vyshchoi osvity v Ukraini u konteksti bolonyskykh reform [Problems of Improving the Quality of Higher Education in

Отже, період з 2010-2020 року повинен стати ключовим у реалізації довготермінових стратегій забезпечення сталого розвитку та удосконалення системи вищої освіти України, визнання її у європейському і світовому просторі

ститут», 2004. – 143 с.

8. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти / Я. Я. Болюбаш. – К. : КОМПАС, 1997. – 64 с.

9. Вища освіта України і Болонський процес : навчальний посібник / М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабін ; за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.

10. Вхідження національної системи вищої освіти в європейський простір вищої освіти та наукового дослідження : моніторинг. дослідж. : аналіт. звіт / Міжнарод. благод. фонд «Міжнарод. фонд дослідж. освіт. політики»; кер. авт. кол. Т. В.Фініков. – К. : Таксон, 2012. – 54 с.

11. Журавський В. С. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти / В. С. Журавський, М. З. Згуровський – К. : Політехніка, 2003. – 157 с.

12. Национальный доклад "Развитие системы образования в Украине в 1995-2004 гг." [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн. : <http://cis.bsu.by/>.

13. Ніколаєнко С. М. Стратегія розвитку освіти України: початок XXI століття / С. М. Ніколаєнко – К. : Знання, 2006. – 253 с.

14. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003-2004 рр.) / за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : ТПУ. – 146 с.

Ukraine in the Context of the Bologna Reforms]. *Osvita i upravlinnia – Education and Management*, 1, 91-94. Kyiv [in Ukrainian].

4. Baidenko, V.I. (2002). *Bolonyski protses: strukturna reforma vyshchoi osvity Yevropy [Bologna : Structural Reform of Higher Education in Europe]*. Moscow: Doslid. tsentr problem yakosti pidhotovky spetsialistiv [in Ukrainian].

5. Belyakov, O.O. (2008). Vprovadzheniia idei Bolonyskoho protsesu: choho brakuie Ukraini? [Implementation of the Ideas of the Bologna Process: What Ukraine does not have?]. *Vcheni zapysky universytetu «Krok» – Scientific Notes of University «Krok»*, 18 [in Ukrainian].

6. Zgurovsky, M.Z. Bolonyski protses – strukturna reforma vyshchoi osvity na yevropeiskomu prostori [ECTS – Structural Reform of Higher Education in the European Space]. (n.d.). *ntukpi.edu*. Retrieved from <http://www.ntukpi.edu> [in Ukrainian].

7. Tovazhnyansky, L.L., Sokol, E.I., & Klimenko, B.V. (2004). *Bolonskyi protses: tsykly, stupeni, kredyty [The Bologna Process: Cycles, Rates, Credits]*. Kharkiv: Vyd-vo NTI «Kharkivskiy politekhnichnyi instytut» [in Ukrainian].

8. Boliubash, Y.Y. (1997). *Orhanizatsiia navchalnoho protsesu u vyshchikh zakladakh osvity [Organization of Educational Process in Higher Educational Institutions]*. Kyiv: KOMPAS [in Ukrainian].

9. Stiopka, M. F., Boliubash, Y.Y., Shynkaruk, V.D., Hrubinko, V., & Babin, I. (2004). *Vyshcha osvita Ukrainy i Bolonskyi protses [Higher Education in Ukraine and the Bologna Process]*. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan [in Ukrainian].

10. Finikov, T.V. (2012). *Vkhodzhennia natsionalnoi systemy vyshchoi osvity v yevropeiskyi prostir vyshchoi osvity ta naukovoho doslidzhennia [Joining the National System of Higher Education in the European Higher Education and Scientific Research]*. Kyiv: Takson [in Ukrainian].

11. Zhuravskyy, V., & Zgurovskyy, M. (2003). *Bolons-*

kyi protses: holovni pryntsypy vkhodzhennia v Yevropeiskyi prostir vyshchoi osvity [ECTS: Basic Principles of Entering the European Higher Education Space]. Kyiv: Politekhnik [in Ukrainian].

12. Natsionalnyy doklad "Razvitiye systemy obrazovaniya v Ukraini v 1995-2004 gg." [National Report "Development of Education in Ukraine in 1995-2004"]. (n.d.). *sis.bsu*. Retrieved from <http://sis.bsu.by/> [in Russian].

13. Nikolaienko, S.M. (2006). *Stratehiia rozvytku osvity Ukrainy: pochatok XXI stolittia [Strategy of the Development of Education in Ukraine: The Beginning of XXI Century]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].

14. Kremen, V.H. (Eds.). *Osnovni zasady rozvytku vyshchoi osvity Ukrainy v konteksti Bolonskoho protsesu (dokumenty i materialy 2003-2004 rr.) [Fundamentals of higher education in Ukraine in the context of the Bologna process (documents and materials 2003-2004)]*. Ternopil: TPU [in Ukrainian].

И. Гамерская

ВНЕДРЕНИЕ НОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ КАК ОДИН ИЗ НАПРАВЛЕНИЙ ГАРМОНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СИСТЕМ

Статья посвящена анализу основных направлений гармонизации национальных и европейских стандартов в образовании в рамках Болонского процесса. Раскрыты острые проблемы трансформации структуры и циклов высшего образования, имплементации Европейской кредитно-трансферной системы, внедрения приложения к диплому европейского образца, нострификации и признания иностранных образовательных квалификаций.

Ключевые слова: образовательное пространство Украины, Болонский процесс, качество образования, интеграция, европейское образовательное пространство, нострификация, Европейская кредитно-трансферная система.

I. Hamerska

IMPLEMENTATION OF NEW TECHNOLOGIES AS ONE OF THE DIRECTIONS OF EDUCATIONAL SYSTEMS HARMONIZATION

The article is dedicated to the analysis of the main streams of national and European educational systems. The author dwells on the urgent problems of structure transformation and the transformation of the main stages of higher education, as well as implementation of European credit transfer system and the introduction of the diploma supplement and recognition of foreign educational qualifications. Strategy of Higher Education Development of Ukraine in the Bologna process involves the creation of infrastructure that will enable higher education institutions (universities, colleges, etc.) to realize their individual potential that would meet the high requirements of the European system of knowledge and adapt higher education in Ukraine with the principles, norms, standards and basic provisions of the European higher Education Area, suitable and efficient for our state and society. Government policy in this area is aimed at achieving the Ukrainian modern world-class education, revival and further development of national scientific and educational traditions, updating content, forms and methods of training and increase the intellectual potential of society. After analyzing the acute problems of transformation patterns and cycles of higher education, the implementation of the European Credit Transfer System, the introduction of the Diploma Supplement European-style Nostrification and recognition of foreign educational qualifications, we can notice some progress in each of these areas, but the desired result isn't approached because of lack of consistency, commitment and continuance of efforts.

Keywords: the educational space of Ukraine, the Bologna Process, the quality of education, integration, nostrification, the European Credit Transfer System.

Подано до редакції 12.08.13